

Костюк В.І.

*судовий експерт сектору дослідження
зброї відділу криміналістичних видів
досліджень
Тернопільського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Відповідно до ч. 1 ст. 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом [1].

Визначальною ознакою негласних слідчих дій, що вирізняє їх від інших способів доказування у кримінальному процесі є таємність їх проведення. З метою уникнення зловживання щодо використання НСРД при розслідуванні, законодавець чітко обмежив випадки їх застосування – виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Фактично, проведення НСРД здійснюється у випадку неможливості одержання необхідної інформації іншим способом та на підставі рішення слідчого, прокурора, а у випадках, передбачених КПК України, - слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором.

Однак при проведенні НСРД виникає ряд проблемних аспектів. Значний відсоток відомостей, одержаних у ході проведення негласних слідчих дій визнаються судом як недопустимі докази, через невідповідність зафіксованих результатів, вимогам, які визначені у КПК України.

Варто звернути увагу на те, що, згідно з доктриною Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), «плоди отруєного дерева» (fruit of the poisonoustree), сформульованою ЄСПЛ у справах «Гефген проти Німеччини», «Тейксейра де Кастро проти Португалії», «Шабельникпроти України» «Балицький проти України», «Нечипорукі Йонкало проти України», «Яременко проти України», у разі визнання хоча б одного доказу недопустимим усі інші докази, які отримані на його основі, також визнаються недопустимими. Поряд із тим недопустимими є й докази, які здобуто із суттєвим порушенням прав і свобод людини [2].

Ще одним проблемним аспектом є таємність НСРД, яка в одних випадках сприяє розслідуванню та розкриттю злочинів, а в інших може розглядатися як порушення права особи на інформацію щодо неї. У ст. 253 КПК зазначено, що особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення

негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження. Конкретний час повідомлення визначається із урахуванням наявності чи відсутності загроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом [1].

Оскільки проведення НСРД є таємним, то на практиці дуже важко відстежити законність проведення таких дій правоохоронними органами, та дотримання норм ст. 253 КПК України щодо повідомлення особи про тимчасове обмеження її конституційних прав.

На сьогодні статистики щодо повідомлення конкретних осіб стосовно проведення щодо НСРД немає, тому існує вірогідність отримання правоохоронними органами інформації про особу у незаконний спосіб. Як наслідок, можемо говорити про латентні порушення правоохоронними органами конституційних прав та свобод людини та громадянина.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зазначити, що проведення НСРД є доволі складним процесом, який потребує висококваліфікованих фахівців у галузі юриспруденції та правоохоронної діяльності, які зможуть здійснювати коректну фіксацію проведення НСРД з дотриманням вимог законодавства. Також існує необхідність законодавчого врегулювання питань, пов'язаних із повідомленням особи про проведення щодо неї НСРД.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2295>
2. Черниш Р., Пастух Ю. *Використання матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій: окремі практичні аспекти.* URL: lsej.org.ua/1_2021/75.pdf